

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE
2022, nr 2 (29)

Dominik Mirosław Piotrowski

Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

e-mail: dpi@umk.pl

Open educational and scientific materials – ostatni otwarty zasób edukacyjny Bożeny Bednarek-Michalskiej

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2022.009>

STRESZCZENIE: Artykuł wyjaśnia genezę powstania otwartego kursu e-learningowego, którego autorką była, zmarła 5 maja 2021 r., Bożena Bednarek-Michalska – wybitna bibliotekarka związana z Biblioteką Uniwersytecką w Toruniu. Tekst omawia zawartość kursu oraz mechanizmy mające na celu weryfikację wiedzy. Ponadto zawiera rekomendacje dotyczące projektowania efektywnych szkoleń e-learningowych, a zarazem sygnalizuje potrzebę specjalistycznej opieki nad tym otwartym zasobem edukacyjnym.

SŁOWA KLUCZOWE: Bożena Bednarek-Michalska, otwarta nauka, otwarta edukacja, otwarte zasoby edukacyjne, Moodle, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Kurs *Open educational and scientific materials*¹ został zaprojektowany w ramach konkursu BELL: Best E-Learning Lecturer, którego celem

---

¹ *Course: Open educational and scientific materials* [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/course/view.php?id=825>.

„było stworzenie oferty zajęć prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość na potrzeby kształcenia zdalnego na Uniwersytecie w formie kursu e-learningowego”². Jednocześnie kurs wpisuje się w ofertę skierowaną do studentów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK) oraz „uczelni wchodzących w skład sieci Young Universities for the Future of Europe (YUFE)”³. Dzięki zaliczeniu kursu studenci YUFE mogą zdobyć 2 punkty ECTS.

Kurs został przygotowany przez Bożenę Bednarek-Michalską (kierowniczkę projektu i autorkę treści) (il. 1) i Dominika M. Piotrowskiego (kwestie techniczne) z Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu (UMK BU) oraz Joannę Przewięźlikowską (tłumaczenie). Należy podkreślić, że faktycznie szkolenie stanowi przetłumaczoną i uzupełnioną (czwartą) wersję kursu „Otwarte zasoby naukowe i edukacyjne”⁴ z 2012 r. Treści kursu, pierwotnie utworzone przez Bożenę Bednarek-Michalską w języku polskim, zostały uzupełnione przez Autorkę oraz inne, wymienione z imienia i nazwiska, osoby⁵, a następnie przetłumaczone i posadowione na platformie e-learningowej Moodle. Ostatecznie kurs, w ramach konkursu, został oceniony przez pięciu recenzentów i upubliczniony w 2021 r. na licencji Creative Commons CC BY-SA 4.0.

Udział w konkursie nie był jedynym powodem, dla którego omawiany kurs został zaprojektowany. Kolejnym było podzielenie się wiedzą oraz udostępnienie, w języku angielskim, otwartego zasobu edukacyjnego z zakresu szeroko pojętej otwartej nauki i edukacji. Jak we wstępie do szkolenia pisze sama Autorka:

Kurs przeznaczony jest dla studentów i pracowników naukowych, którzy na co dzień korzystają z materiałów internetowych i chcieliby uporządkować swoją wiedzę na temat zasobów, z których ko-

---

² Konkurs zorganizowany został w ramach programu „Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza”. Zob. *Wyniki konkursu – BELL: Best E-Learning Lecturer* [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.umk.pl/idub/wyniki-konkursow/bell>.

³ Tamże.

⁴ *Kurs: Otwarte zasoby edukacyjne i naukowe* [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/course/view.php?id=13>.

⁵ *Open educational and scientific materials: Authorship, Updating, Rights* [online] [dostęp 20 kwietnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/mod/page/view.php?id=436>.

rzystają, oraz statusu prawnego tych materiałów. To także kurs dla tych, którzy planują dołączyć do grona naukowców publikujących swoje prace w Internecie i chcą poznać mechanizmy, które mogą ten proces usprawnić, a także dla edukatorów wykorzystujących otwarte zasoby do podnoszenia jakości swojego nauczania⁶.

The screenshot shows the Moodle course page for 'Open educational and scientific materials'. At the top, there is a navigation breadcrumb: 'Courses > Kursy e-learningowe > Kursy otwarte > Open educational and scientific materials > Welcome and general information > Welcome'. The page header includes the logo of 'UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPIERNIKI W TORUNIU' and a 'Log in' button. Below the header, there is a 'Welcome' section with a profile picture of Bożena Bednarek-Michalska. The main content area contains a message from the course creator, followed by a 'Good luck' message. On the right side, there is a 'Navigation' menu with links to Home, Site pages, Courses, and various course-related pages. At the bottom, there is a 'NEXT ACTIVITY' section with a link to 'Authorship, Updating, Rights' and a search bar.

Ilustracja 1. Strona powitalna kursu *Open educational and scientific materials* na platformie Moodle UMK

Źródło: *Welcome* [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/mod/page/view.php?id=448>.

Kurs obecnie występuje w dwóch wariantach (stan na 5 grudnia 2022 r.). Otwarta wersja znajduje się na platformie Moodle UMK BU (il. 2), natomiast lustrzana, ale wymagająca posiadania konta, posadowiona jest na platformie Moodle UMK. Kurs zawiera trzy sekcje, poprzedzone „wstępnyymi uwagami ogólnymi”, które obejmują:

⁶ *Course: Open educational and scientific materials...*, dz. cyt.

1. Powitanie oraz informacje ogólne;
2. Treści szkolenia i testy;
3. Ocenę i doskonalenie kursu.

The screenshot shows a Moodle course page with a blue header containing the University of Wrocław logo and a 'Log in' button. The breadcrumb trail reads: Courses > Kursy e-learningowe > Kurty otwarte > Open educational and scientific materials. The main content area is divided into several sections:

- General remarks:** A text block explaining the course's purpose for students and academics, mentioning the Creative Commons BY-SA license and a CC BY SA icon.
- Welcome and general information:** A section with links for 'Welcome', 'Authorship, Updating, Rights', and 'Contact with author and NCU librarians'.
- Course and tests:** A section with links for 'Course navigation', 'Course structure and syllabuses', 'Course content (interactive textbook)', and 'Glossary of terms (contribute)'. Below these are six red circular icons with text: 'Summarize your knowledge from chapter 1-2', 'Summarize your knowledge from chapter 3', 'Summarize your knowledge from chapter 4', 'Summarize your knowledge from chapter 5', 'Summarize your knowledge from chapter 6', and 'Final Test'.
- Course evaluation and improvement:** A section with a link for 'Let's talk about the course (contribute)'.

A 'Navigation' sidebar on the right lists: Home, Site pages, Courses, Kursy e-learningowe, Kursy dla studentów, Kurty otwarte, Open educational and scientific materials (Participants), and Welcome and general information (Course and tests, Course evaluation and improvement, Otwarte zasoby edukacyjne i naukowe, Prawo autorskie dla bibliotekarzy, Kursy wstępne dla bibliotekarzy).

Ilustracja 2. Strona z zawartością kursu *Open educational and scientific materials* na platformie Moodle UMK

Źródło: *General remarks* [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/course/view.php?id=14>.

Najważniejsza, druga sekcja mieści w sobie „interaktywny” podręcznik (il. 3), który składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów merytorycznych oraz bibliografii. Podręcznik, oprócz tekstu, zawiera między innymi ilustracje, materiały audio i wideo oraz „ćwiczenia do samodzielnego wykonywania”. Ze względu na to, że podręcznik został oparty na posiadającej własną nawigację i spis treści funkcjonalności platformy Moodle – „książka”, zostały utworzone dwa zasoby w postaci stron, które mają za zadanie zilustrowanie i wytłumaczenie użytkownikom szkolenia sposobów nawigowania oraz jego struktury.

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że do przygotowania kursu zostały zastosowane różne funkcjonalności (aktywności i zasoby), zarówno rdzenne, jak i dodatkowe, systemu Moodle, a język kursu ustawiony został na angielski. Kurs oprócz przekazania i weryfikacji wiedzy przewidywał również uzyskanie wkładu merytorycznego od uczestników za pomocą odpowiednio skonfigurowanych funkcjonalności. Niektóre aktywności kursu dostępne są dopiero po wcześniejszym, nieodpłatnym założeniu konta (wariant posadowiony na Moodle UMK BU) i zalogowaniu lub spełnieniu wyznaczonych warunków. Wśród zastosowanych funkcjonalności systemu Moodle znalazły się:

- Książka („interaktywny” podręcznik);
- Testy;
- Słowniczek pojęć (jako wkład uczestników);
- Strony;
- Forum;
- Ankieta ewaluacyjna kursu (jako wkład uczestników).

» Courses » Kursy e-learningowe » Kursy oswiate » Open educational and scientific materials » Course and tests » Course content (interactive textbook)

Course content (interactive textbook)

Interactive textbook

3. New open models of scholarly communication

3.4. Open repositories

3.4.6. Repository registers

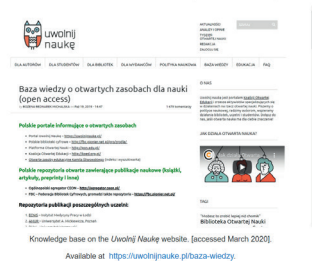
You will find below a list of the most important archives and repositories that record not only their addresses, locations and resources but also present their statistics, policies and software:

- OpenDoar — <https://v2.sherpa.ac.uk/opendoar/>;
- Registry of Open Access Repositories (ROAR) — <http://roar.eprints.org/>;
- Open Archives — <http://www.openarchives.org/Registry/Browse/Sites>;
- Subject repositories — http://oad.simmons.edu/oadwiki/Disciplinary_repositories.

These lists help us keep an eye on how the world's resources are developing on individual continents and access them in an increasingly sophisticated way. Although Polish registers have already been mentioned before, let us organize them here:

- CEON — <http://registrator.ceon.pl/>
- FBC – Digital Libraries Federation also aggregating repositories – <https://fbc.pionier.net.pl/>

The Uwolnij Naukę (Free Science) portal provides current information on the world's and Polish open access resources (available on the tab [Baza wiedzy](#)/Knowledge Base).

Table of contents

1. Introduction to the course "Open science and educational resources"
2. Open Access Movement - historical overview
  - What is the Open Access Movement and where did it come from?
  - Open Access Movement: historical overview
  - Open Archives Initiative / Open Access Initiative
  - Green and gold OA communication channels
  - Political achievements of the OA Movement
  - The mature phase of the Open Access Movement
  - Polish initiatives
  - Development of the Open Access Movement: new courses of action
  - Bibliography
3. New open models of scholarly communication
  - What is an open communication model?
  - Open Access Journals
  - Definition of an open access journal
  - The world's oldest open access journals
  - Selected models of OA journal publishing
  - OA journals in figures
  - Searching for magazines and articles
  - Open repositories
  - Userful definitions
  - The world's oldest repositories
  - Types of repositories
  - Rules for depositing research output
  - Repository registers
  - Open repositories in figures
  - Searching through repositories
  - Research data
  - Bibliography
4. Open Educational Resources (OER)
  - Projects and organisations
  - Definition of Open Educational Resources (OER)
  - Types of Open Educational Resources
  - Searching
  - Open tools for OER

Ilustracja 3. Strona „interaktywnego” podręcznika kursu *Open educational and scientific materials* na platformie Moodle UMK

Źródło: *Course content (interactive textbook)* [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/mod/book/view.php?id=435&chapterid=513>.

Jak wspomniano powyżej, kurs zawiera testy, które losowo „pobierają” pytania z przygotowanej bazy pytań. Pięć (częstkowych) testów ma na celu weryfikację wiedzy po każdym poznany rozdziale podręcznika. Aby zaliczyć testy cząstkowe, „należy poprawnie odpowiedzieć na cztery z sześciu losowo wybranych pytań, zdobywając minimum cztery punkty z sześciu możliwych”⁷. Z kolei wiedzę z całego szkolenia weryfikuje test końcowy. Aby zaliczyć ten test, należy poprawnie odpowiedzieć na 10 z 15 pytań – zdobywając minimum 10 punktów. Wszystkie testy zostały skonfigurowane w ten sposób, aby można było je zaliczyć w ramach nieograniczonej liczby prób.

⁷ *Course: Open educational and scientific materials...*, dz. cyt.

Jednocześnie podręcznik zawiera autorskie „ćwiczenia do samodzielnego wykonywania”, które można zrealizować w wybranym przez siebie czasie. Ćwiczenia umożliwiają zgłębienie tematu i refleksję nad przedstawionymi zagadnieniami oraz stanowią bardzo dobre uzupełnienie automatycznych testów.

W przypadku omawianego kursu liczą się przede wszystkim zawartość merytoryczna, zaangażowanie, chęć dzielenia się wiedzą oraz otwartość. Ważne są również narzędzia cyfrowe i biegłość w realizacji szkoleń zdalnych, a także opieka cyfrowa.

W myśl maksymy „Treść jest królem” można powiedzieć, że fundamentem kursu jest jego zawartość, która stanowi owoc wieloletniego zaangażowania Bożeny Bednarek-Michalskiej w obszar związany z otwartą nauką i otwartą edukacją. To właśnie dzięki wiedzy Autorki oraz chęci podzielenia się tą wiedzą powstał niniejszy kurs. Oczywiście, jeśli treść dostępna jest w formie multimedialnej i oddziałuje na różne zmysły, może być bardziej skuteczna i efektywna.

Na uwagę zasługuje fakt, że kurs stanowi otwarty zasób edukacyjny, który może być swobodnie wykorzystywany w celach dydaktycznych. Jako że kurs jest powszechnie dostępny, bez opłat i na otwartej licencji, w zasadzie każdy może z niego skorzystać (wariant UMK BU) do nauki lub nauczania. Otwarte materiały edukacyjne mogą być bardzo pomocne, o czym przekonał się już niejedyn nauczyciel lub uczeń. Warto je zatem tworzyć świadomie.

Dobrym podejściem jest zastosowanie otwartego systemu Moodle, który stanowi wyspecjalizowane narzędzie do realizacji szkoleń na odległość. Przydaje się zatem doświadczenie w tworzeniu kursów w Moodle (lub innych systemów oraz aplikacji sieciowych), w tym np. znajomość modelu ADDIE (ang. akronim od Analysis, Design, Development, Implementation, Evaluation), który może okazać się pomocny podczas realizacji poszczególnych etapów szkolenia e-learningowego⁸. Moodle posiada wiele funkcjonalności ukierunkowanych na nauczanie, więc oprócz przekazywania wiedzy umożliwia także jej weryfikację za pomocą różnego typu aktywności.

W omawianym przypadku niezwykle istotny jest fakt, że kurs *Open educational and scientific materials* wymaga specjalistycznej opie-

---

⁸ W omawianym przypadku ADDIE nie był stosowany.

ki. Niestety Autorka kursu zmarła 5 maja 2021 r. i nie będzie już w stanie go aktualizować oraz sprawować nad nim kurateli. Dlatego wymagana będzie jego archiwizacja i ochrona cyfrowa, aktualizacja i być może migracja. To wyzwania, które należy podjąć, aby zachować długoterminowy dostęp do treści tego ważnego, otwartego szkolenia.

Gdyby zechcieć ekstrapolować czynniki, które miały wpływ na utworzenie niniejszego kursu, na inne szkolenia dostarczane na odległość, to w pierwszej kolejności byłyby to zaangażowanie i dogłębna znajomość tematu oraz chęć dzielenia się wiedzą. Z tego wynika wysokiej jakości zawartość, która może być dostarczana online w ciekawej, multimedialnej i interaktywnej formie. Następnie otwartość, dzięki której opracowane i udostępnione na otwartych licencjach materiały mogą być wykorzystywane przez innych. W dalszej kolejności zastosowanie właściwych rozwiązań do realizacji kursów online, a także doświadczenie w stosowaniu różnych metod i modeli stworzonych na potrzeby e-learningu. Nie bez znaczenia są także środki finansowe, które mogą sprawić, że dobre pomysły stają się faktem. Niemniej jednak o dobre kursy i szkolenia należy dbać, opiekować się nimi, aktualizować i w razie potrzeby migrować do bardziej nowoczesnych form i formatów.

Bibliografia

Źródła

Course: Open educational and scientific materials [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/course/view.php?id=825>.

Kurs: Otwarte zasoby edukacyjne i naukowe [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/course/view.php?id=13>.

Open educational and scientific materials: Authorship, Updating, Rights [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://moodle.umk.pl/BU/mod/page/view.php?id=436>.

Wyniki konkursu – BELL: Best E-Learning Lecturer [online] [dostęp 5 grudnia 2022]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.umk.pl/idub/wyniki-konkursow/bell>.

Open educational and scientific materials – the last open educational resource of Bożena Bednarek-Michalska

ABSTRACT: The article explains the origins of the open e-learning course, whose author, Bożena Bednarek-Michalska, who died on May 5, 2021, was an outstanding librarian associated with the University Library in Toruń. The text discusses the content of the course and mechanisms aimed at verifying knowledge. In addition, it contains recommendations regarding the design of effective e-learning training and, at the same time, signals the need for specialist care over this open educational resource.

KEYWORDS: Bożena Bednarek-Michalska, open science, open education, open educational resources, Moodle, Nicolaus Copernicus University Library